

EVRELERİ İLE BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİ VE RAPORLAŞTIRILMASI

Aydın USTA¹

ÖZ

Geleneklere bağlı araştırmalardan farklı olarak bilimsel araştırmalar, sistemli ampirik gözlemlere ve mantıksal analizlere dayalıdır. Ayrıca bilimsel araştırmalar insani, fiziki ve finansal kaynaklar açısından bir maliyet gerektirir. Bu nedenle bilimsel bir araştırmaya başvurulabilmesi için ortada bir sorunun olması gerekir.

Çalışma, araştırma sorunsalının formüle edilmesinden, araştırma raporunun yazımı dâhil olmak üzere, bilimsel araştırmanın her aşamasını ele almaktadır. Bu bağlamda çalışmada araştırma sorunsalının bileşenleri tanımlanmış ve yöntemibilim ile ilgili kavramlara açıklık getirilmiştir. Çalışma bu biçimi ile araştırma raporunun hazırlanması konusunda teorik bir çalışma olarak kabul edilebilir.

Çalışmanın amacı, bilimsel bir araştırmada adı geçen kavramları tanımlamak, açıklamak ve araştırma süreci içerisindeki işlem basamaklarını sıralamaktır. Bu bağlamda çalışmanın yöntemi ise dolaylı ve alıntisal araştırma yöntemidir. Etkili bir araştırmanın gerçekleştirilmesinde; araştırma sorunsalının formüle edilmesinden sonra, araştırma yaklaşım, tip ve yönteminin belirlenmesi ise bu araştırmanın ulaştığı en önemli sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Sorunsal, Yöntembilim, Araştırma Yaklaşımı, Araştırma Tipi, Araştırma Yöntemi.

Stages of Scientific Research Process and Reporting

ABSTRACT

Unlike traditional research, scientific research is based on systematic, empirical observations and logical analysis. In addition, scientific research requires a cost in terms of human resources, physical resources and financial resources. Therefore, there must be a problem in order to conduct a scientific research.

This study addresses every aspect of a scientific research, including the formulation of the research problem and the writing of the research report. In this context, the components of the research problem were defined and the concepts related to methodology were clarified. The study, with this form, can be considered a theoretical work on the preparation of research reports.

The aim of the study is to describe and explain the concepts of scientific research and summarize the steps in a research process. In this context, indirect quotational research methodology was used in the study. The need for determination of the research design, type and method after the formulation of research problem for an effective research is the most important outcome of this study.

Keywords: Problematic, Methodology, Research Design, Research Type, Research Method.

¹ Prof. Dr. İnönü Üniversitesi, aydin.usta@inonu.edu.tr

GİRİŞ

İnsanlar, sürekli olarak karşılaştıkları sorunlara güvenilir çözümler arama uğraşısı içerisindeyler. Her sorun çözümü belli kararların alınmasını; her karar belli bilgilerin elde edilmesini gerektirir (Karasar, 1994: 3). Bilgi edinilmesi ise ancak bilimsel araştırmalarla sağlanabilmektedir. Ayrıca bilimsel araştırmaların bilim çevrelerince kabul edilen kurallara uygun olması gerekir.

Bilim; kendine özgü bir yöntem ile yaşamın farklı uygulamalarını ele alan çeşitli teorilerin bir bütünüdür. Bilimsel araştırma ise akla dayalı olarak toplumsal, ekonomik vb. sorunların araştırılmasını içermektedir. Çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalan günümüz insanı, bu mevcut sorunlarına çözüm üretme çabası içerisindeydir. Ancak bu çözüm üretme çabaları yeterli bilgi birikimini gerektirmektedir. Teoriler, olayların nasıl gerçekleştiğini açıklamaya çalışır. Teori, “neden” sorusuna cevap aramakta ve kavramlar arasındaki ilişkilerin test edilerek açıklanmasını mümkün kılmaktadır (Şahin ve Gürbüz, 2014: 707). Teori, bilimde bir konuya bakış açısını da anlatır. Bu bakış açısı konuya yaklaşımın özelliklerini belirler. Teori birbirleriyle bağıntılı kavramlar, tanımlamalar ve öneriler setidir; değişkenler arasında ilişkileri belirleyerek, fenomeni açıklama ve tahmin amacıyla, fenomen hakkında sistemli bir görüş sunar (Erdoğan, 2003: 93). Bilimsel araştırmaların temel amacı ise yeni teoriler üretmektir.

Bilimsel araştırma süreci, bir sorunun sorulmasıyla başlamakta; sorudan hareketle düşünme sürecine geçilmekte ve sorulan soruya bir yanıt bulunmasıyla bu süreç sona erdirilmekte; arkasından da yeni sorular ve yeni süreçlerle araştırmalar sürdürülmektedir.

Araştırma yapmak bir soruna çözüm üretmek, bir olguyu/olayı/sorunu anlamak amacıyla söz konusu sorun/olgu/olay üzerinde düşünmek demektir. Bir başka ifade ile araştırma; araştırmacının bir konu hakkında bilgi gereksinimini hissettiğinde bilgi sahibi olmak için gerçekleştirdiği girişimlerdir (Usta, 2011: 177). Bilimsel araştırma genellikle etkilerin nedenlerini bulmak için yapılmaktadır.

Bilimsel araştırmanın formüle edilmiş sorunsal ve yöntembilimsel bileşenleri içermesi sonuçların gerçekliğini, yorumların güvenilirliğini; bir başka ifade ile bilimsellik derecesini artırmaktadır. Bilindiği üzere bilimsel araştırma, mümkün olduğunca nesnel veri toplamayı, tarafsız yorumu, geçerli ve güvenilir yöntemlerle genellemeler yapmayı esas alan bir çalışmadır (Şahin ve Gürbüz, 2014: 706).

Bilimsel araştırmalar zaman ve maliyet bakımından önemli harcamaları gerektirmektedir. Bu nedenle bilimsel araştırma sadece ekonomik, sosyal veya insani sorunların çözümüne yöneliktir. Buna karşılık bilimsel bir çalışma, alanında bilimsel bilgilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Alana kazandırılan bilgilerin kalitesi ise öncelikle araştırmanın projelendirilmesine yani planlanmasına bağlıdır. Bu çalışma bilimsel araştırmaların projelendirilmesine ve raporlaştırılmasına yöneliktir.

Bilimsel araştırma yapmak, çaba ve özveri ister. Araştırma yapmak ayrıca bilimsel disipline uymayı gerektirir. Bu bağlamda araştırmanın her aşamasında yapılacak işler ve verilecek kararlar o araştırmanın sonraki aşamaları göz önüne alınarak belirlenmelidir (Usta, 2011: 178). Bir araştırmada araştırma önerisi ile neyin, ne zaman, ne ile nasıl gerçekleştirileceği planlanmakta; araştırma raporu ile ise gerçekleştirilen bu önerinin/projenin sonuçları gösterilmektedir. Her ikisi de bir araştırma yönetiminin önemli aşamalarıdır denilebilir.

Çalışma, araştırma sorunsalının formüle edilmesinden, araştırma raporunun yazımı dâhil olmak üzere, bilimsel araştırmanın her aşamasını ele almaktadır. Çalışmada öncelikle araştırma süreci hakkında bilgi verilmekte; arkasından sorunsal formüle edilmekte (*konu, amaç, hipotez ve soru*) daha sonra da yöntembilimsel işlemler sıralanmaktadır.

BİLİMSEL BİR ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

Herhangi bir durumu, çeşitli yönleri ile ve belirli kurallar çerçevesinde ortaya koyma çalışmalarına genel anlamda araştırma denilmektedir (Yeşil, 2010: 49). Araştırma; sorunlara güvenilir çözümler aramak amacı ile planlı ve sistemli olarak, verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilmesi sürecidir (Mouly ve Best'den akt: Karasar, 1994: 22). Bir başka tanıma göre araştırma, belli bir amaca ulaşmak için ele alınan öznel bir sorunun düzenlenmesi, sistemli bir biçimde veri toplanması ve kaydedilmesi, eleştirel gözle verilerin değerlendirilmesi sürecidir (Sekaran'dan akt: Özdemir, 2008: 2). Bilimsel araştırma, fenomenleri incelemeyi, gözlemlerle bilgi elde etmeyi ve böylelikle problemleri çözmeyi hedefleyen dinamik bir süreçtir. Araştırmanın işlevleri tanımlama, açıklama, anlama, denetleme, olayları görme ve yönlendirmediir.

Bilimsel araştırma, bir sorununun çözümünde söz konusu olan bilgi eksikliğini gidermek amacıyla yapılmaktadır. Ancak araştırma sonucunda elde edilen bilgiler genellenebildiğinde araştırma etkili olabilmektedir. Bilimsel olarak ele alınan ve geçerliliği kabul edilen

bir araştırma sürecinin temel kavramları farklı araştırmacılar tarafından, farklı araştırmalarda kullanılabilir.

Bilimsel bir çalışma üç aşamadan oluşmaktadır: Birinci aşama planlama aşamasıdır ki bu aşamada bir kurama dayalı olarak varsayım/sorun tanımlaması ile birlikte bir araştırma önerisi (*projesi*) hazırlanır. İkinci aşama hazırlanan bu öneriye göre araştırmanın gerçekleştirilmesi aşamasıdır ki, bu aşamada uygulamalar, izlemeler ve değerlendirmeler yer alır. Üçüncü aşama ise araştırma raporunun yazım aşamasıdır. Bu aşamada da belirli bir sıranın izlenmesi ve yöntembilime uyulması gerekmektedir (Usta, 2011: 177).

Bilimsel araştırma; toplumu tanımaya yönelik, toplumsal değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymaya çalışan; toplumsal bir sorun ile ilgili neden, niçin, nasıl, ne zaman, nerede gibi sorulara yanıt arayan bilimsel bilgi üretme işlemidir (Özdamar, 2003: 2). Bu bağlamda araştırmanın her aşamasında yapılacak işler ve verilecek kararlar o araştırmanın sonraki aşamaları göz önüne alınarak belirlenmelidir. Bilimsel bir araştırmada incelenecek sorun (veya konu) kuramsal anlamlılığa sahip olmalıdır. Tüm bu faaliyetler epistemoloji disiplini çerçevesinde yürütülmektedir (Usta, 2011: 178).

Bilimsel araştırmalar neticesinde elde edilen bilgiler, genellikle toplumun sosyo - ekonomik sorunlarının çözümünde kullanılır. Bu nedenle bilimsel bilgilerin, etik disiplini çerçevesinde, toplumsal yarar açısından irdelenmesi gerekmektedir (Erdoğan, 2001). Etiğin genel teorisi olan “teleolojiye” göre asıl olan toplumsal yarardır; bu nedenle bilimsel çalışma toplumsal yarara katkı sağlamalıdır.

Doğru bilgiye ulaşmada bilimsel araştırmaların yeri ve önemi büyüktür. Çünkü bilimsel araştırmalar uzun deneyimlerden sonra geliştirilmiştir. Daha da önemlisi bilimsel çalışmalar yöntemli ve sistematik çalışmalardır. Sistematik çalışmalar; incelediği olayları tanımlar, açıklar ve sınıflandırır (Tremblay ve Perrier, 2006: 1).

Bilimsel araştırmanın işlevsel olarak, güvenilir ve sağlam iki kanıtı bulunmaktadır (Balso ve Lewis, 2007: 17): Birincisi bilimsel çalışma, sonuçları açık biçimde ortaya koyar. İnanırcı bir hakem olarak iddialarını ve bilgi elde etmede kullandığı yöntemlerini açıklar. İkincisi, ortaya koyduğu sonuçlar mantıklıdır. Ayrıca bilimsel araştırma yöntemleri sistematiktir; yani belirli ve kesindir. Tutarlı ve uygun bilgileri bir araya getirir. Bilimsel araştırmada araştırmacı, içinde yaşadığı toplumun kültürel, ahlaki ve dini değerlerinden etkilenmez. Bilimsel araştırma, bilimsel bilgiye ulaşmak için kullandığı araçlarla ve izlediği amaçlarla diğer araştırma

biçimlerinden ayrılır. Bilimsel bilgi ölçülebilir veya tekrar gözlemlenebilir olmalıdır.

Tüm disiplinlerde araştırmacıların uyması gereken kurallar dört temel ilkeye dayanır (Balso ve Lewis, 2007: 8):

- Araştırmacı çalışma içerisinde nesnelliğini kanıtlamak zorundadır. Araştırmacı, kişisel düşüncesi ne olursa olsun, uygun verileri toplamak ve yorumlamak için uygun yöntemlerle çalışır. Kişisel değerlerine ve inançlarına ters düşse de sonuçları dürüstçe sunar.
- Araştırmacı hipotezlerini deneye dayalı yöntemlerle doğrulamak zorundadır. Araştırmacı, kişisel deneyimlerine, sezgilerine veya geleneklerine dayalı olarak çalışmalarını sürdürmez.
- Bilimsel araştırma mevcut bilimsel bilgiyi elde edilen yeni bilgilerle daha iyi duruma getirmeyi öngörür. Araştırma kolektif bir çalışmadır; önceki çalışmalar üzerine kuruludur ve gelecekteki araştırmalar için bir ortam hazırlar.
- Araştırmacı başka araştırmacıların anlayabileceği yorumlayabileceği biçimde dürüst ve açık biçimde sonuçları ortaya koyar. Bu bağlamda, araştırma yöntemi ve araştırma mantığı kapalı olmamalı, şeffaf olmalıdır.

Gerçekte araştırma çalışmaları sadece değişimin kapısını açan, geleceği kestiren ve yenilik yapan değil; aynı zamanda üretim tekniklerini, araçları iyileştirmeyi sağlayan ve yaşam koşullarını düzelteren insanın elindeki bir anahtardır (Roger, A. G. ve Raoul, K. R.: 2010). Bu anlamda bilimsel araştırmaların, toplumsal yarar açısından önem taşıdığı söylenebilir.

BİLİMSEL ARAŞTIRMANIN EVRELERİ

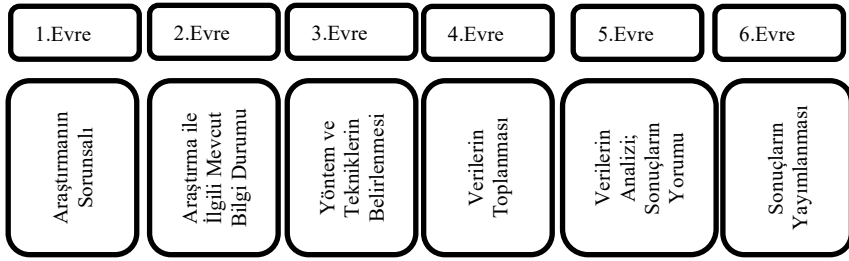
Her araştırmanın fikirsel bir başlangıcı vardır. Araştırma projesinin ayrıntıları belirlenmeden evvel çeşitli biçimlerde fikirler oluşmaya başlar. Araştırmacıların bir konuyu merak etmesi, ona ilgi duyması, yapılan benzer araştırmalar, bireylerin ya da toplumların karşılaştıkları çeşitli sorunlar araştırma fikrinin oluşmasına kaynaklık edebilir (Genç, 2010: 79). Bilimsel araştırmalar alana orijinal katkı sağlayan çalışmalardır. Bu araştırmalarda belirli yöntemlerden yararlanarak gerçek bilgiye ulaşılır. Bu tür çalışmalar genellikle ayrıntılı araştırmayı, titiz ve eleştirel analizleri içerir. Böylece belirli sonuçlara ve sistematik doğrulamalara ulaşılabilir.

Bilimsel araştırma, bilim çevrelerinin de kabul edebileceği bilimsel yöntemlerin kullanımını gerektirir. Bu anlamda araştırma, bir

seri aşamanın gerçekleştirilmesidir. Bu aşamalar Şekil 1’de şematik olarak ifade edilmektedir.

Araştırma planının yazılı dökümüne “*araştırma önerisi*” denir. Araştırma önerisi, araştırmayı gerçekleştirmek için izlenecek süreci önceden gösterir ve çok sayıda evreyi içerir. Araştırma raporu ise bitmiş bir araştırmanın sonuçlarını içeren bir dokümandır. Rapor, öneri unsurlarından bazılarını içerir ancak raporun rolü daha çok analiz sonuçlarını ortaya koymada kendini gösterir (Karasar, 1994: 38). Önceden hazırlanan araştırma önerisi, hazırlanacak araştırma raporunun kalitesini iyileştirir.

Şekil. 1: Bilimsel Araştırmanın Evreleri

Kaynak: (Balso ve Lewis, 2007: 17).

Araştırma önerisi araştırmayı gerçekleştiren çalışmaların evrelerinin belirlenmesine yönelik bir araçtır. Öneri, çalışmanın mantıksal olarak yapılandırılmasına ve etkili bir analizinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayan bir düşünce organizasyonudur. Hazırlık niteliğindeki bu çalışma ana çizgiden sapmayı önler ve araştırmacıya zaman kazandırır.

Araştırma önerisinin, araştırma konusunun belirlenmesine yardım etmek, araştırma evrelerinin planlanmasını sağlamak ve strateji ve yöntem seçimine katkı sağlamak gibi üç işlevi bulunmaktadır (Mace ve Petry, 2017: 4).

Araştırma önerisi, araştırmanın başlangıcında kurgulanan aşamalardan oluşur ki bu süreçte araştırma nesnesi sınırlandırılır ve her bir aşamanın gerçekleştirilme biçimi gösterilir. Öneri sadece araştırmanın yapılandırılması değil aynı zamanda araştırma konusu üzerinde düşünmek demektir. Mace ve Petry’ye göre (2017: 2) araştırma önerisi ile çalışma nesnesi hakkında şu üç soruyu cevaplandırmak gerekir:

- Araştırmanın sorunu nedir?
- Bu sorunla ilgili olarak ne ortaya konulmak istenmektedir?
- Gösterimde süreç nasıl işletilmektedir?

İlk soruya verilecek yanıt beraberinde bir tartışmayı getirir. İkinci soruya verilecek yanıt bir kavramlaştırmayı, açıklamayı ortaya koyar. Üçüncüsü ise bir yönlendirmeyi içerir.

Araştırma önerisi, araştırma raporunun yazılma aşamaları gibi yapılmalıdır. Fakat hipotezlerin test edilmesi, bulgular, yorumlar ve özet kısmı ancak araştırma bittikten sonra yazılacağı için bunlar öneride yer almaz (Kartal, 2010: 144).

Görüldüğü üzere araştırma önerisinde yer alan unsurlar, bitmiş bir araştırma için hazırlanan raporun “giriş”, “sorunsal”, “araştırmanın bilgi durumu” ve “yöntembilim” bölümlerinin büyük oranda aynıdır. Bir başka deyimle bu bilgiler araştırma raporunun ilgili bölümlerine aynen yazılabilir. Raporun önemli farkı ise analiz, yorum, karşılaştırma, eleştiri ve genel sonuç bölümlerini içermesidir.

Araştırmanın Sorunsalı (Konu, Sorun, Soru, Hipotez)

Bilimsel bir araştırma çalışması, dikkatli bir hazırlığı gerektirmektedir. Bu hazırlığa başlanılmadan evvel araştırmanın sorunsalının formüle edilmesi, söz konusu hazırlığa bir çerçeve oluşturmaktadır.

Sorunsal çerçevesinde her şeyden önce neden sonuç ilişkilerini araştırmak için bir konu, sorun seçilmesi gerekir. Bir konuyu veya sorunu seçme ve onu incelenebilir bir biçime getirme sürecine araştırmanın sorunsalı denir (Erdoğan, 2003: 14). Konu/sorun seçimi araştırma tasarımının (*proje, yürütme ve rapor yazımı*) temelini oluşturmaktadır. Araştırma konusunu ve sorununun belirgin bir biçimde formüle edilmesi demek “ne” sorusuna cevap verir. Belirlenen yöntem ise bilgiye ulaşmada “nasıl” sorusuna cevap verir.

Tablo.1: Araştırmanın Sorunsalının Bileşenleri

ARAŞTIRMANIN KONUSU	
TANIM	Üzerinde araştırma yapılan süjedir.
SORU	Yapılan araştırma ne üzerinedir?
ÖRNEK	Kanada'daki göçmen çocuklarında görülen okuldan kaçma davranışı.
ARAŞTIRMANIN SORUNU	
TANIM	Araştırmacının ilgi duyduğu durumun açıklanmasıdır.
SORU	Neyi anlamak veya açıklamak istiyorsunuz?
ÖRNEK	Araştırmacı, Kanada'daki göçmen çocuklarının okuldan kaçma davranışları ile yaşları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı istiyor.
ARAŞTIRMA SORUSU	
TANIM	Araştırma sorununun soru biçimine dönüştürülmesidir.

SORU ÖRNEK	Hangi soruyu yanıtlamak istiyorsunuz? Kanada'ya göç eden ailelerin daha küçük yaşlardaki çocuklarında da okuldan kaçma davranışı görülüyor mu?
ARAŞTIRMA HİPOTEZİ	
TANIM SORU ÖRNEK	Tahmin edilen sonucun açıklanmasıdır. Öngörülen hangi sonuçları elde etmek istiyorsunuz? Kanada'ya taşındıklarında beş yaşından küçük olan çocuklarda okuldan kaçma davranışı daha az görülmektedir.

Kaynak: (Long, 2004: 4).

Araştırma konusu, araştırmada ele alınan düşünce, olay veya durumun içinde yer aldığı bilgiler topluluğu olarak tanımlanabilir. Araştırmacıyı araştırma yapmaya zorlayan sorunu içine alan en genel bilgi kümesi araştırma konusu olmaktadır. Araştırma konusunun seçimi araştırmada yapılacak faaliyetlerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Özdemir, 2008: 23).

Şekil 2: Araştırmanın Sorunsalı

Kaynak: (Lotarski, 2007: 1).

Sorunsal hem bir süreç hem de bir çıktıdır. Süreç olarak sorunsal, çalışmayı uygun bir biçimde tanımlamak için konuyu sorunsallaştırmak, ele almak ve zaman boyutunda araştırmaktır. Bir çıktı olarak projenin/raporun “giriş” bölümünden sonra yer alan sorunsal, konuyu sorgulayarak yapılan bir sentezdir (Lotarski, 2007: 1). Sorunsal belirlenen konunun gerçekleştirilmesine dayalı olarak nasıl inceleneceğini açıklar.

Örneğin; engelli çocukların topluma uyumlaştırılması konusunu ele alalım. Bunların uyumlaştırılması sorununun araştırılmasının gerekçesi “giriş” bölümünde ortaya konulur. Sorunun hangi boyutlarda ve nasıl ele alınması gerektiği sorunu ise “*araştırmanın sorunsalı*” bölümünde irdelenir.

Petit Rober'e göre sorunsal, soru sorma bilimi ve sanattır (Petit Robert, 1978: 1534). Sorunsalın unsurları (*konu, sorun, soru, hipotez*) arasında bir ilişki bulunmaktadır. Sorunsal konuya bağlı olarak sorgulamayı gerektirir; ayrıca çalışmayı sınırlandırır, yönlendirir ve sentezler. Araştırma sorunu genel olarak iki veya daha çok değişken arasındaki ne tip bir ilişkinin olduğu konusundaki bilgi eksikliğidir.

Sorun, içinde bulunulan durum ile arzu edilen durum arasındaki farktır. Bilimsel araştırma açısından bu fark bilgi eksikliğidir. Araştırma süreci bu farkı kapatmak için yürütülen faaliyetlerdir (Mace ve Petry, 2017: 5).

Tablo. 2: Sorunsalın Formüle Edilmesi

Nesnenin sınırlandırılması, bir başka deyimle, neyin incelenip neyin incelenmeyeceğinin ve yapılan konu seçiminin gerekçesinin ortaya konulması:	NESNE VE BOYUTLAR
Araştırmada çözüm üretilen sorun ve sorunun altta yatan nedenler:	ODAK NOKTASI
Çözüm üretmek için seçilen yaklaşımın ifade edilmesi:	YAKLAŞIM
Verilerin derlenmeye analize, yorumlamaya rehberlik edecek bir veya daha fazla hipotezin formülasyonu:	HİPOTEZ

Kaynak: (Lotarski, 2007: 2).

Araştırma sorusu ise değişkenler arasında ilişki olup olmadığını sorgulayan, açıklama isteyen, merkezi nitelikte, temel bir sorudur. Ancak sorgulanan ilişkinin ortaya konulması için *ampirik* araştırma gerekir. Belirli bir araştırma sorusu, neyi bulmaya uğraştığımızı veya çalıştığımızı gösterir (Punch, 2011: 39). Araştırma temelde sistemli olarak sorulan sorulardan oluşur. Yerinde sorular sorabilmek ya da hipotezler geliştirebilmek, onları cevaplamak ya da sınamaktan daha güçtür. Elde edilen veriler, sorulan soruya ve nasıl sorulduğuna bağlıdır. Sorular tek bir nesne, durum vb. için olabileceği gibi belli bir grup ya da evren için de olabilir (Runkel ve McGrah'dan akt: Karasar, 1994: 67).

Araştırmalarda, olaylar ya da değişkenler arasında var olduğu söylenen ilişkiye, araştırma dilinde, hipotez denilir. Bir başka deyimle hipotez, denenen yargıdır. Bu yargı ise ölçülebilir ya da ölçülebilir olasılığı görünen en az iki değişken arasındaki ilişkiyi, kuvvetli olasılıklarla, önceden kestiren; gözlemlere yön vermek ve verileri yorumlamak için, geçici olarak kabul edilen ilişki bir yargıdır (Karasar, 1994: 68). Hipotez, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin test edilmesine olanak sağlayan önerme niteliğindeki açıklamalardır (Graziano ve Raulin'den akt: Şahin ve Gürbüz, 2014: 707). Basitçe hipotez, araştırma sorusuna önceden verilmiş bir yanıt denilebilir (Punch, 2011: 39). Teorik bir varsayım hipotez değildir.

Varsayım test edilebilir ifadeye dönüştürüldüğünde veya test edilebilir (*gözlemlenebilir*) olduğunda hipotez olur. Bir araştırmada birden fazla hipotez olabilir (Erdoğan, 2003: 110). Ampirik tasarımda, hipotez denildiğinde, aslında aynı anda iki hipotezden bahsedilmektedir: alternatif hipotez, araştırmacının varsayımını sunan hipotezdir. Yokluk hipotezi “*anlamlı bir ilişki yok*” hipotezidir (Erdoğan, 2003: 110).

Araştırma ile İlgili Mevcut Bilgi Durumu

Araştırma sorununun formüle edilmesinden sonra araştırmacı; ilgili alanyazınında sorunsal ile ilgili başkalarının yaptığı araştırmaları gözden geçirmelidir. İlgili alanyazınında yapılan gözden geçirme işlemi ile konuyla ilgili ulaşılan sonuçlar, eleştiriler ve öneriler hakkında bilgi edinilmektedir (Şahin ve Gürbüz, 2014: 714). Yeni bir araştırmaya başlamadan evvel araştırma yapılmak istenilen konu ile doğrudan veya yakından ilgili araştırmaları incelemek yarar sağlar. Her araştırmada alanyazını taraması olduğu için bunlardan elde edilecek bilgiler araştırma açısından bir hareket noktası olabilir.

Sorunsal oluşturulduktan sonra teorilerin, anahtar kavramların, önceden var olan fikirlerin tanımlanması gerekir. Bu enformasyon, araştırmacıya bir çerçeve oluşturur ve konu ile ilgili teorik unsurları tanımayı sağlar. Kavramlar, önermeler, tanımlar, anahtar veriler ve önemli araştırmacıların tezleri teorik unsurlardır. Teorik çerçeve aynı zamanda araştırmacıya bilimsel bir gerekçelendirme ve araştırmaya bilimsel bir temel kazandırır. Teorik yaklaşımlar, modeller ve tanımlanan kavramlar yöntembilim belirlenmeden sunulur. Başka çalışmalarda yürütülen mantık ortaya konulur. Sunulan teorilerde genelden özele bir sıra izlenir. Çalışma alanı ile ilgili alanyazını güncelleştirilir ve yapılan çalışmaların amaçları irdelenir (Universite d'Ottowa, 2015: 11).

Sorun alanının bütünleştirilmesi, sınırlandırılması ve tanımlanması aşamalarında ilgili kaynakların (*alanyazını*) taranması önemli bir yer tutar. Bir araştırma sorunu için genellikle iki tür kaynak bulunmaktadır: Bunlardan ilki teorik yazını içeren kitap vb.leri; diğeri ise araştırma yazını oluşturulan ilgili araştırma raporlarıdır (Fox'dan akt: Karasar, 1994: 65). İlgili kaynakları taramanın amacı, araştırma için genel bir çerçeve oluşturmaktır. Bu amaçla, araştırılan konunun o ana kadar, hangi yönleriyle ve nasıl incelendiği, hangi gelişmişlik düzeyinde bulunduğu, sorunun çözümü için hangi yönlerde ve ne tür çalışmalara gerek olduğu belirlenir (Karasar, 1994: 65).

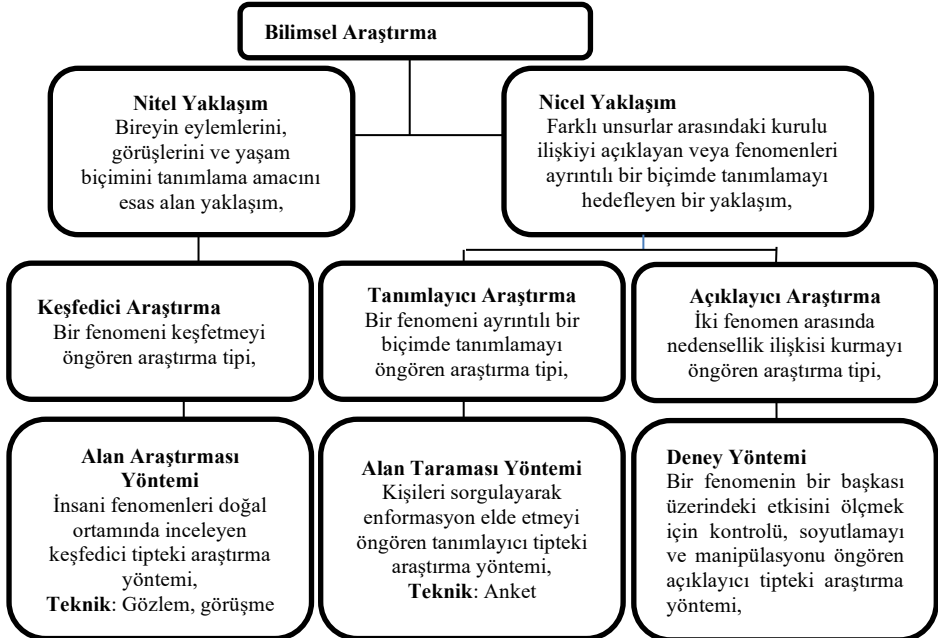
Şahin ve Gürbüz'e göre kısacası alan yazını taraması; araştırma konusuyla ilgili temel kavramların neler olduğunu, bu kavramların

nasıl tanımlandığını, konuyla ilgili ünlü teorisyen ve teorilerini ve yapılmış olan ampirik çalışmaların sınırlılıklarını içermelidir (2014: 712). Bir başka ifade ile alan yazın taraması olarak görülen bu evre; sorunu çevreleyen çalışma ve teoriler arasından bir seçim işleminden oluşur. Burada sözü edilen çalışma ve teoriler sorunun tanımlanmasına katkı sağlar.

Yöntem ve Tekniklerin Belirlenmesi

Araştırmada ne yapılacağı kesinleşmeden, yani sorun belirlenmeden araştırma soruları/hipotezler ortaya konulmadan, yöntem konusu ele alınmaz. Söz konusu bu aşamada bir tasarıma gereksinim vardır. Tasarımın giriş bölümünde “*ne yapılacağı*” gerekçeli olarak belirlenir. Yöntembilim bölümünde ise “*neyin, nasıl yapılacağı*” açıklanır. Araştırma tasarımı yöntemin (*metodoloji* anlamında) özelliklerini içerir. Yöntembilim bölümü kendi içinde alt bölümlere ayrılır. Bu ayırım seçilen yöntemin özelliklerine göre bazı farklılıklar gösterebilir (Erdoğan, 2003: 123). Araştırmacı bu aşamada sorunsala dayalı olarak araştırmanın yaklaşım, tip, yöntem ve tekniğini belirlemek durumundadır. Yaklaşım olarak nicel ve nitel araştırma yaklaşımı; tip bağlamında, keşfedici, tanımlayıcı ve açıklayıcı tip söz konusudur. Bunlara bağlı olarak da araştırma yöntemlerinden *deney, alan taraması, alan araştırması, dolaylı ve alıntısız araştırma* yöntemlerinden biri veya birkaçı seçilebilir (Şekil 1).

Şekil.1: Bilimsel Araştırmada Yaklaşım, Tip ve Yöntem İlişkisi

Kaynak: (Balso ve Lewis, 2007: 33).

Araştırma tasarımı araştırmacının yol haritası olarak ifade edilebilir. Araştırma konusu ve problemi belirlenerek gerçekleştirilen literatür taraması faaliyetlerinden sonra araştırmanın yapılmasına yönelik bir çalışmadır. Araştırma tasarımı, araştırma sorunsalının formüle edilmesinden sonra başlayan, verilerin analizlerinin başlanmasına kadar izlenen aktif süreci ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile araştırma tasarımı çalışma sorunlarını çözmek için araştırmacının hedefe ulaşmasını sağlayan plan veya rehberdir. Araştırmacıya yol göstermek amacı güden tasarım aşaması kararlar dizisinden oluşmaktadır. Bu kararlar, tanımlanan araştırma sorununda hangi değişkenlerin kullanılacağı, ne tür hipotezlerin kurulacağı, değişkenlerin nasıl ölçüleceği, çözüm için hangi model ve yaklaşımların kullanılacağı ile ilgilidir (Özdemir, 2008: 45).

Araştırmalar, farklı ölçütlere göre sınıflandırılabilir. Araştırmalardaki yaklaşım farklılıkları; sorulacak soruları, seçilecek tip ve yöntemleri, kullanılacak veri analizi tekniklerini, yapılacak çıkarımları ve araştırmanın sonuçlarını etkilemektedir (Dobbin ve Gatowski'den akt: Yeşil, 2010: 49).

Yaklaşım ve tipe bağlı olarak, yöntemin gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda araştırma sorularını cevaplandırılmak için gerekçeli kullanılan araştırma stratejisi belirlenir.

Araştırma stratejisi, araştırma sorusuna yanıt bulmayı hedefleyen yönelimler ve gerekli bilgiyi elde etmek amacıyla uygulanan bir eylem planıdır. Bu bağlamda araştırmacı, araştırması ile ilgili uygun stratejiler belirlemelidir. Bir başka ifade ile araştırma stratejisi araştırma sorunsalını izler. Araştırma yaklaşım, tip ve yöntem belirlemeleri araştırma stratejisini oluşturur. Araştırmacı, stratejik amaçlarını gerçekleştirirde farklı güçlüklerle karşılaşabilir. Araştırma sorularının yanıtlanması ve hipotezin doğrulanması için kullanılan araştırma stratejisi, seçilen yaklaşımın gerekçesini ortaya koyar. Elde edilen sonuçları ve verileri toplama tekniklerini en küçük ayrıntısına kadar tanımlar; ayrıca kullanılan araştırma araçlarının, uygulama stratejilerinin uygunluğunu gerekçelendirir. Ne tür araştırma olursa olsun (*ampirik, teorik*) seçilen yaklaşımın gerekçesi önemlidir. Yaklaşım seçiminde ölçütler esas alınır. Mantıklı seçim, diğerlerine üstün gelir.

Tip olarak keşfedici araştırma, hakkında çok az araştırma yapılmış konu hakkında güncel bilgileri öngörür. Tanımlayıcı

araştırma, insani fenomenin belirleyici tanımını ve sistemik gözlemini içerir. Açıklayıcı araştırma ise olayların nedenlerini veya tekrarlayıcı gözlemlerle fenomenleri açıklamayı öngörür (Balso ve Lewis, 2007: 21). Tanımlama, açıklamadan daha sınırlı bir amaç taşır. Açıklama olmadan tanımlama yapılabilir; ancak tanımlama olmadan açıklama yapılamaz. Açıklama, tanımlamaya gerek duyduğu için; tanımlayıcı bilgi daha önemlidir. Açıklama, olayın nasıl ya da niçin böyle olduğuna odaklanırken; tanımlama, olayın ne olduğuna odaklanır (Punch, 2011: 16).

Araştırmacı, tiplere dayalı olarak, alan araştırması, alan taraması yöntemi ve deney yöntemlerinden birini seçmek durumundadır. Alan araştırması yöntemi, insani bir fenomenin doğal ortamında incelemeyi öngörür. Alan araştırması yöntemi keşfedici tipteki bir araştırmadır. Tanımlayıcı tipteki alan taraması yöntemi, sorguladığı popülasyonun yaşam koşulları, düşünceleri konusunda enformasyon elde etmeyi öngörür. Açıklayıcı tipteki deney yöntemi ise ilkesel olarak hipotez değişkenlerini soyutlayarak, kontrol ederek, manipüle ederek sonuçlar elde etmeyi öngörür (Balso ve Lewis, 2007: 22). Deney yönteminde iki karşılaştırma grubu oluşturulur. Arkasından gruplardan birine bir şey uygulanır ve bu grup deney grubu olarak adlandırılır. Diğer gruba (kontrol grubu) farklı bir şey uygulanır veya hiçbir şey uygulanamaz. Sonrada bu gruplar sonuç ya da bağımlı değişken açısından karşılaştırılır (Punch, 2011: 68).

Sonuç olarak araştırma tipine uygun, aralarında farklılık bulunan yöntemlerden (*keşfedici, tanımlayıcı, açıklayıcı*) biri belirlenir. Yöntemleri doğrudan veya dolaylı olarak da adlandırmak mümkündür. Doğrudan yöntemde veriler birey, nesne ve nesnelere doğrudan ilişki kurularak (*anket, görüşme, deney*) sağlanır veya onların durumları gözlemlenir. İkinci türde, insani aktivitelerin sonuçları olan, derlenmiş, toplanmış veriler (*fiziksel çevrenin değişimi, kalıntılar, buluntular, sanat eserleri, iz analizi*) dolaylı olarak aktarılır. Dolaylı ve alıntısız yöntem bu çalışmalara verilebilecek en iyi örnektir. Dolaylı ve alıntısız yöntem teknikleri (*iz analizi, içerik analizi, istatistikî analiz*) ile tanımlamaya katkı sağlar. Kullanılan tüm bu yöntemler neticesinde elde edilen veriler hipotezlerin kabul ve reddine ışık tutar.

Yöntem olarak araştırmalar teorik ve ampirik araştırma olmak üzere de iki kümeye ayrılabilir. Bu ayırma ilişkin bilgiler izleyen paragraflarda verilmektedir:

Teorik araştırma: Teorik araştırma, ilişkili teoriler ve kavram analizlerinden hareketle araştırma sorularını cevaplandırmayı

gerektirir. Teorik araştırma, alana uygun teorilerin eleştirel analizini, farklı eserlerin mantığını, farklı düşünce okullarının karşılaştırılmasını ve yorumlamaları içerir.

Teorik çalışma çerçevesinde araştırma alanı ile ilgili olarak alan yazını gözden geçirilerek teoriler ortaya konulur. Ortaya konulan bu teoriler karşılaştırmalı ve eleştirel bir analize tabi tutulur. Bu karşılaştırma ve eleştiriler gerekçeli iddialara dayandırılır.

Daha önce yapılmış araştırmalar-çalışmalar çerçevesinde mantıksal çözümlenmeler yapılır. Mevcut veriler gözden geçirilir ve yeni gelişmeler çerçevesinde yeni ilişkiler analiz edilir. Amaç; model ve kuramları geliştirmek ve desteklemektir. Teorik araştırma, belgelerin taranması, seçilmesi, çözümlenmesi, sınıflandırılması ile gerçekleştirilir. Teorik çalışma, analitik yaklaşım gerektirir; makro yaklaşımı içerir.

Teorik araştırmada araştırmacı, kendi elde ettiği verileri değil başkalarınınkini kullanır. Teorik araştırma yorumlama işlevi ile olgulara, nesnelere yeni birer anlam vererek açıklamaya çalışır. Teorik araştırma ele alınan konuyu aydınlatmak için uygun teorik bilgilerin tanımlanmasını, analizini ve sunulmasını içerir (Usta, 2011: 184).

Ampirik araştırma: Ampirik araştırma; araştırmacının bizzat yönettiği çalışmalar neticesinde, elde ettiği verilerden hareketle gerçek bilgiye ulaşmasını ve böylelikle araştırma sorusunun yanıtlanmasını sağlayan bir süreçtir (Salkind'den akt: Şahin ve Gürbüz, 2014: 713). Ampirik tür çerçevesinde; araştırma taslağı hazırlanır ve sorunları ele almak için belirlenen yöntem uygulamaya konulur; böylelikle elde edilen verileri analiz edilebilir.

Ampirik araştırma, araştırma sorularına karşılık alınan yanıtların işlenmesini içerir. Yani kullanılabilir verilerden hareketle araştırma sonuçlarına ulaşılabilir. Bu süreç verileri toplama stratejisi ve araştırma araçlarının hazırlanması gibi iki evreyi içermektedir (Universite d'Ottowa, 2015: 12). Bir başka ifade ile ampirik araştırma deney veya gözlem yapılarak verilerin elde edildiği araştırmalardır.

Ampirik araştırma şayet içerik analizi, deney, anket veya nitel görüşmeyi içeriyorsa veri toplanması söz konusu olur ve gereklidir. Anket yönteminde evrenden bir örneklem; nitel görüşmede makul bir konu; medya veya doküman analizinde makul materyaller belirlenir.

Ampirik araştırmada, araştırma araçları, anket soruları, görüşme rehberi; içerik analizinde ise kodlama sistemidir. Bu hazırlıklar

yapıldıktan sonra araçların geçerliliği test edilir ve benimsenen yol haritası (*süreç*) tanımlanır.

Verilerin Toplanması

Araştırma yaklaşımı, tipi, yöntemi belirlendikten sonra verilerin toplanması aşamasına geçilir. Verileri toplama çalışmaları araştırma tasarımına uygun olarak; nicel-nitel çalışma başlıkları altında iki farklı ölçüte dayalı olarak gerçekleştirilir.

Araştırma önerisi hazırlanırken bilgi toplama yöntem ve tekniklerinin yanında verilerin hangi teknikle ve hangi istatistik yöntemleri ile çözümleneceği de açıklanır. Ayrıca ne tür verilerin toplanacağı, bunların nasıl işlenip çözümleneceği olası sorunların nasıl yorumlanıp değerlendirilebileceği ana çizgileriyle belirtilir (Kartal, 2010: 144). İzleyen alt başlıklarda bu çalışmalara ilişkin bilgiler sunulmaktadır. İki yaklaşım arasındaki farklılık, verilerinin doğasından ve verileri toplama ve çözümleme yöntemlerinden kaynaklanır.

Nicel çalışma

Nicel çalışmada, bir fenomeni (*özelliği olan bir olay*) ayrıntılı biçimde açıklamak ve tanımlamak veya farklı unsurlar arasındaki ilişkinin açıklanması, araştırmanın hedefi olarak tercih edilmiştir. Nicel araştırma, sayısal veriler aracılığıyla kesin ölçümler yapar ve örneklem ölçümlerinin güvenilirliğini destekler. Bu süreçte istatistiksel analiz, deney ve anket yöntemlerinden yararlanır. Çalışma, grafik ve tablolar yardımıyla ilişkileri formüle eder. Tanımlayıcı istatistikler ve analizler sayesinde hipotezler doğrulanır ya da yanlıştır (Balso ve Lewis, 2007: 25). Bir başka ifade ile nicel çalışma, gerçekliği değişkenler ve değişkenler arasındaki ilişkiler açısından kavramsallaştırır.

Elde güvenilir teoriler, veriler ve bu verilerin sağlıklı bir şekilde analiz edilebileceği istatistik programları varsa, çalışmalarda daha çok nicel araştırma desenleri kullanılmaktadır. Ancak bazen bütünüyle veya sağlıklı biçimde bu verilere ulaşmak mümkün olmamaktadır. Bu durumda ise daha çok nitel araştırma desenleri kullanılmaktadır (Orhan, 2010: 54).

Nicel yaklaşımın avantajı çok sayıda insanın reaksiyonunu sınırlı sayıda sorular sayesinde ölçebilmektir. Bu sayede verilerin karşılaştırılabilirliği ve istatistiksel olarak toplanması mümkün olmaktadır. Bu da kısa ve öz bir şekilde sunulmuş, genelleştirilebilir bir bulgu seti elde edilmesini sağlamaktadır (Patton, 2014: 14).

Kısacası nicel çalışma, standartlaştırılmış ve sistemli karşılaştırmalar yapmakla, sınır çizgilerini veya boyutları göstermekle ya da değişmeyi açıklamakla ilgilidir (Punch, 2011; 230).

Nitel çalışma

Nitel yaklaşım; bireyin yaşam biçimine, eylem ve işlemlerinin ayrıntılı tanımına, çevresine ve kültürel unsurlarına vurgu yapar. Bu yaklaşım örnek olay çalışmasını, durum analizlerini kapsar. Yöntem olarak daha çok alan araştırmasına; teknik olarak açık uçlu sorularla görüşmelere ve doküman analizlerine başvurur. Az sayıda sayısal veri içeren yazılı ve sözlü sunumları içerir. Nitel çalışmaların yazarları, süreçte, bireyin sosyal durumu, deneyimleri konusunda sorular formüle eder (Balso ve Lewis, 2007: 26).

Nitel çalışma, sosyoloji, psikoloji, eğitim ve benzeri alanlarda insan davranışları ile ilgili araştırmalardır. Deneysel kesin verilerden çok insanların tutum ve davranışlarını derinlemesine inceleyerek anlamaya çalışır. Daha çok niteliksel analiz tekniklerini kullanır (Arıkan, 2011: 18). Bir başka ifade ile nitel araştırmalar, bireylerin olaylara ve olgulara yönelik öznel bakış açılarını keşfetmeyi hedefleyen bilgi üretme yollarından birisidir (Patton, 2014: 14).

Bir olgudaki değişmeyi araştırarak ve bu değişimin nedenini açıklayarak bir olgu hakkında bilgi sahibi olma, nitel araştırma için geçerlidir; nitel verilerin çözümlenmesine ilişkin bazı yaklaşımlarda ve özellikle de temellendirilmiş kuramda bunu görmek mümkündür (Punch, 2011: 77).

Nitel yaklaşım, kendi doğal akışı içindeki sosyal hayatın incelenmesine yoğunlaşır ve verilerin sayılar biçiminde olmadığı araştırmalardır. Nitel çalışma, insanların yaşadığı dünyayı tüm yönleriyle anlama ve tanımlama çabasında olan bir araştırma yaklaşımıdır (Myers ve Malterud'dan akt: Yeşil, 2010: 52). Bu nedenle, nitel veri, sayılar biçiminde olmayan görgül dünya bilgisi olarak tanımlanabilir (Punch, 2011: 58). Kavramlar, düşünceler, eylemler, tutumlar, cinsiyet, renk gibi birçok durum nitel özellik taşır. Ayrıca nitel veriler, yoruma açık ve kişiselliğe yöneltici özellikler taşımaktadır. Nitel yaklaşımlarda çoğunlukla çevre, süreç ve algılarla ilgili olmak üzere üç tür veri toplanır (Yıldırım ve Şimşek'ten akt: Yeşil, 2010: 65).

Denzin ve Lincoln'un konu ile ilgili olarak kullandıkları “*nitel görgül malzemeleri*” kavramı; mülakat tutanak, kayıt ve notlarını; gözlem kayıt ve notlarını; belge ve maddi kültür ürün ve kayıtlarını; görsel-işitsel malzemeleri (*el yapımı ürünler, gazete, günlük bilgiler*

ve anlatılar gibi) ve kişisel deneyim malzemelerini içerir(Punch, 2011: 59).

Ölçümlerin ve gözlemlerin kolaylıkla kesinlik taşımadığı, sayılarla açıklanması güç olan, konusu insan ve toplum davranışları olan araştırmalardır. İnsan davranışlarının temel nedenlerini ve motivasyonlarını anlamayı amaçlar. Az sayıda, ancak temsil gücü düşük örnekleme çalışır. Derinlemesine yapılan gözlem ve görüşmelerden hareket ederek, tüme varım yoluyla gerçeklere ulaşmaya çalışır. İnsani bilimlerde nitel araştırmaların yoğun uygulandığı alanlardır (Arıkan, 2011: 23).

Nitel çalışmayı gündeme getiren en önemli fark incelenen rakamların arkasındaki öykülerin öğrenilmesindeki hassasiyettir. Nitel araştırma insanların deneyimlerine ve bireylerin bunları nasıl yorumladığına eğilir. Nitel araştırma yaklaşımı, yorumlamacı, post pozitivist paradigmanın ürünüdür (Orhan, 2010: 59).

Nitel çalışma,ilgilendiği olguları doğal ortamında birçok yöntemle ele almakta; yorumlamacı bir yaklaşımla insanların yargı, tutum ve algılarını ortaya koymakta; böylelikle konuları derinlemesine ele almaktadır (Çakıcı'dan akt: Orhan, 2010: 59). Nicel çalışma, karakteristik olarak daha çok kuram doğrulamaya yöneliktir; buna karşın nitel yaklaşım karakteristik olarak daha çok kuram üretmekle daha çok ilgilidir (Punch, 2011: 17).

Nitel bulgular, derinlemesine açık uçlu mülakatlar (*cevaplayıcıların bakış açılarıyla dünyayı anlamamıza olanak sağlar*), doğrudan gözlem ve yazılı dokümanlar gibi üç farklı veri kaynağından sağlanmaktadır (Patton, 2014: 4): Bunlardan ilk ikisi ampirik araştırma niteliğinde; üçüncü ise teorik araştırma niteliğindedir. Nitel yaklaşım, özellikle teori oluşturmada oldukça etkilidir. Nitel yöntemler, genellikle çok daha az sayıda kişi ve durum üzerinde çok daha fazla ve ayrıntılı bilgi elde edilmesine olanak sağlar. Bu, çalışılan durum ve durumların derinlemesine bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır fakat genellenebilirliğini sınırlandırır (Patton, 2014: 14).

Kısacası, nitel araştırma daha çok olaylarla ilgilidir. Bağlama ve sürece, yaşanan deneyime ve yerel olana duyarlıdır ve araştırmacı araştırılana daha yakın olmaya çalışır. Sosyal yaşamın karmaşıklığının hakkını vermek için derinliğine ve bütünlüklü kavramayı amaçlar (Punch, 2011: 228).

Verilerin Analizi ve Sonuçların Yorumu

Toplanmış verilerin çözümlene yöntemi araştırma sorusuna yanıt bulmanın en önemli aşamalarından biridir. Veri analizi farklı

yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Önemli olan konuyla ilgili toplanan veriyi, uygun yöntemle çözümlmek, tartışmak ve araştırma ile ilgili sağlıklı çıkarımlarda bulunabilmektir (Şahin ve Gürbüz, 2014: 721).

Araştırma sonuçları ve analizinin sunumunda çok sayıda biçimden söz edilebilir. İlke olarak benimsenmiş sunuş modeli sonuçların nicel ve nitel oluşuna bağlıdır. Verilerin analizi, farklı biçimlerde olabilir. Yani araştırmanın sahip bulunduğu karaktere göre nitel veya nicel olabilir.

Nicel sonuçlar ve analizi

Nicel analiz, deneysel ve gözlemsel verileri yaygın olarak kullanan, bunların istatistiksel analizlerine dayanarak genelleme yapan çalışmalardır. Deney verilerini, zaman serilerini ya da kesit verilerini kullanır (Arıkan, 2011: 18). Nitel analiz, verilerin toplanması ile eş zamanlı gerçekleştirilirken; nicel analiz, verilerin toplanmasını izler. Bu çalışma, verilerin düzenlenmesi, analizi ve yorumlanması olmak üzere üç evreyi içerir.

Nicel veri, bir nesneye/olaya ilişkin herhangi bir özelliğin sayısal olarak ifadesidir (Huck'dan akt: Şahin ve Gürbüz, 2014: 721). Nicel araştırmanın temel çalışma ilkesi, elde edilen bulguların bir şekilde sayısal değerlerle ifade edilmesi ve ölçülebilmesidir. Ayrıca araştırmanın hipotezlere dayandırılması ve bu hipotezleri test etmesi nicel araştırmanın üzerinde durduğu en belirgin ilkedir (Ekiz, 2009: 99). Genellikle çeşitli tekniklerle elde edilen nicel veriler, istatistiksel ve matematiksel yöntemler kullanılarak çözümlenir (Creswell'den akt: Şahin ve Gürbüz, 2014: 721).

Nicel analiz, verilerin işlenmesi sonucunda elde edilen tanımsal, yordamsal istatistikleri, grafikleri, tabloları ve farklı test çalışmalarını içerir. Nicel verilerin çözümlenmesine genellikle istatistik denir. İstatistiksel çalışmalardaki amaç, görgül araştırmanın her evresinin arakasındaki mantığı göstermektir.

Tanımlayıcı istatistikler, bir değişkenin her bir değeri kaç kez aldığı; değerlerin merkez olarak seçilen bir nokta etrafında nasıl bir dağılım gösterdikleri gibi özet bilgileri içerir (Tharenou'dan akt: Şahin ve Gürbüz, 2014: 721). Yordamsal istatistikler ise örneklemden elde edilen verilerden hareketle evren hakkında genellemeler yapılmasına imkân sağlar. Ayrıca araştırma konusuyla ilgili değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek veya grupları karşılaştırmak için yordamsal istatistiklerden yararlanır (Creswell'den akt: Şahin ve Gürbüz, 2014: 722).

Nicel araştırma yaklaşımında iki ana hattan söz edilmektedir. Bunlardan ilki, karşılaştırma gruplarına dayalı deney yönteminden türetilmektedir. Bunun istatistikteki karşılığı, çok değişkenli değişme analizine de uzanan ve t-testini içeren değişme analizidir. Bu araştırma hattında yukarıdan aşağıya ve bağımsız değişkenden bağımlı değişkene doğru bakılır ve bir nedenin etkileri araştırılır (Punch, 2011: 108).

Diğer hat korelasyona dayalı araştırmadır ve asıl olarak deneysel olmayan ortamdaki değişkenler arası ilişkiler fikrine dayanmaktadır. İstatistiksel ifadesi korelasyon ve regresyondur. Bu hat, aşağıdan yukarıya ve bağımlı değişkenden bağımsız değişkene doğru yönelerek neden sonuç ilişkisini araştırır (Punch, 2011: 108). Bu tür çalışmalarda (*korelasyon ve regresyon*) etkinin nedenleri araştırılır. Şayet bir araştırmada; değişkenler arası ilişkiyi incelemek, etkileyen etkilenen unsurları saptamak gerekiyorsa nicel yaklaşım tercih edilir.

Hipotez testleri, örneklem istatistiklerini kullanarak, bir hipotezin doğru olup olmadığını bulmaya yönelik çalışmalardır. Hipotez testleri, araştırma konusuyla ilgili değişkenleri ölçmede kullanılan ölçüm aracına bağlı olarak parametrik hipotez testleri ve parametrik olmayan hipotez testleri şeklinde sınıflandırılabilir. Parametrik testler, değişkenlerin ölçümünde eşit aralıklı veya oransal ölçeklerin kullanıldığı hipotez testleridir. Parametrik olmayan testler değişkenlerin ölçümünde, sınıflama veya sıralama ölçeklerinin kullanıldığı hipotez testleridir. Bu konudaki özet bilgiler Tablo 3'te sunulmaktadır (Şahin ve Gürbüz, 2014: 722-723).

Nicel yaklaşım, bir yandan grupların karşılaştırılmasını, diğer yandan da değişkenlerin ilişkilendirilmesini esas alan araştırma tasarımıdır. Gruplar arası karşılaştırmalarda istatistiksel teknik olarak t-testi ve değişme analizi; değişkenlerin ilişkilendirilmesinde ise korelasyon ve regresyon testleri kullanılmaktadır.

Tablo. 3: Parametrik Testler ve Parametrik Olmayan Testlerin Karşılıkları

Amaç	Parametrik Test	Parametrik Olmayan Test Karşılığı
Bir grubun teorik bir değerle kıyası	Tek örneklem “t” testi	Wilcoxon test
Bağımsız iki grubun kıyası	Bağımsız örneklem “t” testi	Mann-Whitney “U” test
Eşleştirilmiş kıyas	İlişkili ölçümler “t” testi	Wilcoxon test
Üç ya da daha fazla grubun kıyası (ilişkisiz)	Tek faktörlü ANOVA (ilişkisiz)	Kruskal-Wallis “H” test
Üç ya da daha fazla grubun kıyası (ilişkili)	Tek faktörlü ANOVA (ilişkili ve tekrarlı)	Friedman test
İki değişken arasındaki ilişki	Pearson korelasyonu	Spearman Correlation (rho)
Bir ölçümün değerini tahminleme	Basit doğrusal regresyon	Non Parametrik Regression

Kaynak: (Şahin ve Gürbüz, 2014: 723).

Gruplar arası karşılaştırmalar veya değişim analizi; grupların bağımlı değişken açısından karşılaştırılmasıdır. Gruplar bir deneyde olabileceği gibi, araştırma tasarımında belirlenmiş veya kendiliğinden oluşmuş ve verilerin çözümlenmesi sırasında örneklemin bölünmesiyle oluşturulmuş olabilir. Gruplar arası karşılaştırmanın en basit şekli, insanları sınıflamanın ve grupları oluşturmanın tek bir yolu varsa mümkündür.

Cronbach, bu farklı hat izleyicilerini “deneyselci” ve “korelasyoncular” olarak adlandırmıştır. Deneyselci, sonuçlarını araştırmak için deney değişkeninde değişiklik yaparlar. Onlar, doğayı olduğu gibi almadan, doğayı değiştirerek ve bu değişikliklerin sonuçlarını anlayarak doğanın nasıl işlediğini araştırırlar. Korelasyoncular ise doğada kendiliğinden oluşan korelasyonları araştırırlar. Burada değişmeyi yönlendirme yoktur fakat doğa, olduğu haliyle araştırılır (Shulman’dan akt: Punch, 2011: 67).

Nitel sonuçlar ve analizi

Nitel araştırmalar, bireylerin olaylara ve olgulara yönelik bakış açılarını keşfetmeyi öngören bilgi üretme yöntemlerinden birisidir (Patton, 2014: 14). Buna dayalı olarak nitel analiz, sosyal ya da beşeri bir soruna bireylerin ya da grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir çalışmadır (Creswell, 2013: 4).

Nitel veri analizi, araştırma sürdürülürken araştırma ile birlikte aynı zaman diliminde yürütülmektedir. Nitel veri, çoğunlukla gözlem, görüşme ve belge incelemesi ile elde edilmekte; bu tür verilerin analizi de anlamlı bir şekilde tartışmayı, sürekli karşılaştırmayı ve tekrar gözden geçirmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle nitel veri analizi, farklı ve ayrıntılı verinin tekrarı olan ve dikkatli bir biçimde

incelenmesi sonucunda genellemeler yapan; ayrıca tümevarımcı bir düşünme biçimini tercih eden bir çalışmadır (Şahin ve Gürbüz, 2014: 724). Araştırmada kullanılan temel kavramlar ve teknikler, sadece soyut ve nötr akademik araçlar değil, belirli amaçlar doğrultusunda sosyal dünyayı ifade etmenin yoludur (Punch, 2011: 133).

Alanyazında, nitel veri analizi süreci betimleme, analiz ve yorumlama stratejilerinden birisini izleyebilir (Walcott'dan akt: Şahin ve Gürbüz, 2014: 724). Betimleme, toplanan verilerin araştırma sorusu ile ilgili olarak ne ifade ettiğini gösteren bir çalışmadır. Analiz, verilerde saklı olan temel niteliklerin, kodlama ve kategorileştirmeleryöntemi ile ortaya çıkartılması ve açıklanması sürecidir. Kısacası, betimleme, “ne” sorusuna yanıt verirken; analiz “neden” ve “nasıl” sorularına açıklık getirmektedir. Yorumlama ise araştırma örneğinde gözlenen durumların ne anlama geldiğini belirtme sürecidir (Şahin ve Gürbüz, 2014: 724). Analizde neden sonuç ilişkisi araştırılmaktadır.

Nitel araştırma paradigmasının belirli bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler araştırma yapmak isteyenlere felsefi yönden yol göstermektedir. Bu paradigmanın en belirgin özellikleri, bu alanda önemli çalışmalarıyla bilinen Bogdan, Biklen ve Bryman tarafından sıralanmıştır (akt: Ekiz, 2009: 31):

- Araştırılan kişilerin gözüyle görme,
- Tanımlama şeklinde olması,
- Durumsallaştırma,
- Sonuçlardan ziyade süreç üzerine odaklanma,
- Esnek ve yapılandırılmamış olması,
- Veri analizinin tümevarım şeklinde olması.

Nitel veri analizinin temel amacı, bireylerin öznel bir şekilde yapılandırdıklarının sistematik olarak anlaşılması ve sonuç olarak kavramsallaştırılması ya da kuramsallaştırılmasıdır. İlk bakışta nitel veri analizi, bir görüşmeden, gözlemden ya da incelenen belgeden verilerin doğrudan alıntılar yapılarak, çoğunlukla yanlı bir biçimde ortaya konulması gibi görünse de durum bundan daha karmaşık ve sistematik bir süreçtir (Ekiz, 2009: 73).

Nitel analizde elde edilen bulgular; araştırma soruları, teorik çerçeve ve hipotezler ışığında tartışılır. Bir başka deyimle, ampirik olarak gözlemlenenler sorunsal, metodoloji ve amaçlar çerçevesinde değerlendirilir. Araştırmanın teorik ve pratik etkileri gelecek araştırmalara yönelik olarak tartışılmalıdır. Sınırlılıkların kapsam ve karşıtlıkların sunumu ile bölüm sonlandırılır.

Nitel analiz için gerekli olan veriler genellikle alan çalışmasından elde edilir. Alan çalışması esnasında araştırmacı, çalışma yaptığı ortamda zaman geçirir (Patton, 2014:4). Nitel araştırma tasarımında, *örnek olay çalışması*, *etnografik araştırmalar* ve *temellendirilmiş kuram* çalışmalarından yararlanılmaktadır. Bunlar; nitel araştırmamanın stratejileridir ve bu tür çalışmalarda sürece müdahale edilmez. Şayet bir araştırmada; bir süreci incelemek, deneyimleri betimlemek, bir durumu kavramaya yönelmek ve bir şeyi bulmak gibi faaliyetler söz konusu ise nitel yaklaşım tercih edilir.

Nitel araştırmadaki diğer yaklaşımlarla benzer biçimde örnek olay çalışması; olayı derinlemesine, doğal ortamında, karmaşıklık ve bağlamını dikkate alarak anlamayı hedefler. Araştırılan sosyal nesnenin bütünlüğünü koruyacak biçimde sosyal verileri örgütlemenin bir tarzıdır. Miles ve Huberman'a göre olay, sınırlı bir bağlamda bir biçimde ortaya çıkan bir biçimde ortaya çıkan bir fenomen olarak tanımlanabilir. Böylece, olay, bir birey, bir rol, küçük bir grup, bir örgüt, bir topluluk veya bir ulus olabilmektedir. Aynı şekilde, bir karar, bir politika, bir süreç veya belli türdeki sıra dışı bir durum ya da oluşum olabileceği gibi daha pek çok ihtimal söz konusudur. Brewer ve Hunter sosyal araştırma konusu olabilecek altı birim sayar (Punch, 2011: 144):Bireyler, bireylerin vasıfları, eylemler ve etkileşimler, davranış tortuları ve eserleri, ortamlar, sıra dışı durumlar ve oluşumlar ve kolektiflikler. Örnek olay çalışmasındaki temel fikir, bir olayın uygun gelebilecek herhangi bir yöntemle ayrıntılı bir biçimde incelenmesidir.

Etnografya, bir kültürü ve yaşam biçimini, bu bakışı paylaşılanların bakış açısından tanımlamak ve kavramaktır. Etnografik çalışmanın birleştirici özelliği kültürel yoruma bağlılığıdır. Temellendirilmiş kuram ise verilerden kuram üretme amacı taşıyan bir araştırma stratejisi olarak tanımlanabilir (Punch, 2011: 153).

Miles ve Huberman, nitel önermeleri geliştirmede kullanılacak bir taktik listesi hazırlamışlardır. Yazarların bu yönelimlerinin, verilerin azaltılması, verilerin sergilenmesi ve sonuçların tanımlanması ve doğrulanması olmak üzere üç bileşeni bulunmaktadır. Bu üç bileşen, veri çözümlemesinin genel görünümünü verir. Bu üç bileşen, çözümleme boyunca iç içe geçmiş ve eş zamanlı olarak gerçekleşir. Bunlar, üç işlem gerektirir: Kodlama, not alma ve önermelerin geliştirilmesidir (Punch, 2011: 193).

Kodlama ve not alma, birlikte nitel çözümlemenin temelini oluşturur. Kodlama, etiketleme, kategorilendirme işlemidir. Nitel çözümlemede, zihinsel soyutlama ve genelleme işlemlerinden

yararlanılır. Soyutlama, bir şeyin veya olayın çeşitli özelliklerinden her birini zihin yardımı ile ayrı ayrı düşünebilmektir. Burada gerekli karşılaştırmalar yapılır. Genelleme ise cisimdeki temel olmayan vasıfları ayırıp attıktan sonra kalan temel vasıfları birleştirmedir.

Kısaca nitel analiz, olay ve bilinmeyene yönelik ne, nerede, ne zaman, niçin ve nasıl sorularıyla ilgilenir (Penfield'den akt: Turgut, 2012: 228). Nitel veri analizi sistematik bir anlamlandırmaya yönelik araştırma sürecidir (Hatch'dan akt: Turgut, 2012: 228). Bir olguyu ya da durumu, insanların getirdiği yorumlar, anlamlar ve amaçlarını ortaya çıkararak veya hangi süreçlerin işin içine karıştığını anlamaya çalışarak, ayrıntılı, bütünlüğü içinde ve bağlamını dikkate alan çalışmalarla ilgilenir (Punch, 2011: 230).

Sonuçların Yayınlanması (Araştırma Raporu)

Bilimsel yöntemin son evresi araştırma sonuçlarının yayınlanmasıdır. Yazar, sorunu seçme nedenini, verileri toplama yöntem ve tekniğini, araştırmayı yönetmek için kullanılan araçları, elde edilen sonuçları ve yapılan yorumları açıkça burada ortaya koymalıdır. Her bir unsur diğer araştırmacıların yararına sunulmalıdır. Farklı araştırmacılar bu araştırmadan elde edilen aynı sonuca ulaştıkları durumlarda araştırmanın değerliliği;doğal olarak da bilimsel alandaki bilgi birikimi aratacaktır (Balso ve Lewis, 2007: 24).

Araştırmacı bulgularını, sonuçlar arasında göstermez; yeni araştırmalar ile mevcut durum iyi anlaşılmazsa sosyo – ekonomik sorunları çözme çabaları yararsız kalacaktır. Her unsur ayrıntıları ile ifade edilmelidir ki bir başka araştırmacı aynı konuyu gözden geçirebilsin, araştırabilsin. Başka bir araştırmacı benzer sonuçlara ulaşırsa, başlangıçtaki araştırma değerli olacak ve yeni çalışmaların hareket noktası haline gelecektir. Sadece araştırmacıda kalan ve araştırmacının bildiği sonuçlar yararsızdır; bu nedenle mevcut uygulamayla ilgili olarak elde edilen bilgi, bilinen bilgiler arasında yerini almalıdır. Bir araştırma projesi, araştırma sonuçları başkalarıyla paylaşılıncaya kadar tamamlanmış sayılmaz. Sonuçları ve çalışmanın nasıl yürütüldüğünü aktarmak, araştırma sürecinin son ve en temel aşamasıdır. Bu aktarım çoğunlukla yazılı bir rapor biçiminde olur. Araştırma raporu yazmak, görece net tartışmalı olmayan kurallara ve becerilere yönelik donanımı gerektirir (Neuman, 2013: 706).

Araştırma raporu, araştırma çalışmalarını anlatan bir metindir. Araştırma raporu, araştırma sorunsalını, çalışma yöntemlerini, sonuçları ve sorunsala bağlı olan tartışmaları içerir. Kullanılan yöntemleri, elde edilen verileri ve sorunsalı ele alan araştırma raporunda sonuçlar tartışılarak genel bir kanıya varılır. Bir bilimsel

araştırma kısaca sorunsalınformüle edilmesi, çeşitli yöntemlerle verilerin toplanması, alınan sonuçların incelenmesi ve yorumlanması süreçlerinden oluşur.

Araştırma raporu açık bir biçimde yazılmalı, çalışmayla ilgili olmayan anlatımlara raporda yer verilmemelidir. Gereken anlatımlar kısa ve öz yapılmalı, bitmez tükenmez tekrarlardan kaçınılmalıdır. Araştırma başlığı mümkün olduğu kadar tam ve belirli olmalı; ne uzun ne de kısa olmalı ancak, araştırma konusunu yansıtmalıdır.

Çalışmanın başında 10-20 satırlık bir özet sunulmalıdır. Özet, araştırma sorunu ile ilgili temel sonuçları ve çalışmayı özetlemelidir. Özete çalışmanın küçültülmüş bir biçimi olarak bakılabilir. Özet, makalenin ana kısımlarının her birinin kısa bir tanıtımını vermelidir. Özet, araştırmanın kapsamını ve esas amaçları belirtmeli; kullanılan yöntem bilimini tanımlamalı; bulguları sunmalı ve ana sonuçları içermelidir. Özet; sorunsalı, kullanılan yöntemi ve ulaşılan önemli sonuçları içerir. Özet genellikle dört paragraf halinde yazılır. Bu paragrafların içeriğinde; araştırmanın konusu, teorik çerçevenin kısa tanıtımı, araştırmanın yöntemi, araştırma ile ulaşılan sonuçlar ve araştırmanın bilimsel alana katkıları yer alır (Universite d'Ottowa, 2015: 10).

Farklı adlandırmalar kullanılmakla birlikte, genel olarak bilimsel bir araştırma; giriş, sorunsal, yöntem ve veri toplama tekniği, nicel çalışma, nitel çalışma, verilerin analizi, sonuçlar ve sunulması gibi ana başlıklardan oluşmaktadır. Girişte, ele alınan konudan ve güncelliğinden söz edildikten sonra, bu konuya yönelten motivasyon etmenlerinin neler olduğu ve konunun alana uygunluk gerekçesi açıklanır. Ayrıca önemine de değinilir.

Tablo.4: Bilimsel Çalışmanın Tipik Yapısı

GİRİŞ: Araştırmanın Konusu, Araştırmanın Önemi, İlgili Konular (Bilimsel/Politik), Çalışma Planı,
ARAŞTIRMANIN SORUNSALI: İncelenecek Problemin Tanımlanması ve İçeriğinin açıklanması, Araştırma Sorusu, Araştırmanın Hipotezleri veya Tezleri (Ampirik Araştırmalarda hipotez; teorik araştırmalarda tezler ortaya konulur),
ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİ DURUMU: Araştırma ile İlgili Teoriler, Araştırma ile İlgili Kavramlar,
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMBİLİMİ VE TEKNİKLERİ: Ampirik Araştırma: Verilerin Toplanması (Anket İçin Popülasyon Örnekleminin Seçiminin Gerekçelenendirilmesi,Nitel Görüşmeler İçin Konu Seçiminin Gerekçelenendirilmesi,Doküman Analizi İçin Materyal Seçiminin Gerekçelenendirilmesi); Araştırma Araçlarının (Anket Formu, Görüşme Soruları, İçerik Analizi Kodları) Hazırlanması, Test Enstrümanlarının Doğruluğu, Belirlenen Sürecin Tanımlanması; Teorik Araştırma: Araştırma Alanına Uygun Teorilerin Eleştirel Analizi, Diğer Düşünürlerin ve Eserlerinin Mantıksal Analizi, Farklı Düşünce Okullarının Karşılaştırılması,

Yorumlama Çalışmaları, VERİLERİN ANALİZİ: Nicel Analiz: Grafik ve Tablolar Biçimlendirilir, Sunulur; Ayrıca Analiz Edilir, İstatistik Analizler yapılır, Bulgular Yorumlanır, Hipotezler Kabul veya Reddedilir, Nitel Analiz: Grafik ve Tablolar Biçimlendirilir, Sunulur; Ayrıca Araştırma Raporu İçerisinde Analiz Edilir, Sosyal Süreç veya Organizasyon Tanımları (Örneğin, Roller, Bir Grubun Entegrasyon Sürecinin Evreleri, Gözlemlenen Kişiler arasındaki İlişkiler vb.), Bulgular Yorumlanır, Çalışmanın İçeriği Tanımlanır, Verilere Bağlı Olarak; Teori, Model, Konu Sunumu Yapılır, Kavramsal, Metodolojik, Epistemolojik ve Normatif Teorik Tartışmalar Yapılır, SONUÇ ve SENTEZ: Temel Sonuçların Vurgulanması, Yeni Bilgilerin Sunulması ve Uygulamadaki Önemi Vurgulanır, Kapsam ve Sınırlılık Hakkında Bilgi Verilir, Başka Çalışmalarla Karşılaştırma Yapılır, Araştırmacılara Önerilerde Bulunulur.
--

GENEL SONUÇ

Bilimsel araştırmalar diğer araştırmalardan farklıdır. Ancak her araştırmada ortak sorun bilgi eksikliğidir ve araştırma bu bilgi eksikliğini gidermeye; fenomenleri anlamaya, açıklamaya veya tahmin etmeye yönelik çabalar toplamıdır denilebilir.

Çalışma konusu çerçevesinde, bilgi, beceri düzeyine sahip olunması, bilimsel çalışma yapma yeteneğini gösterir. Çünkü içerik ve yorumda kalite, biçim göz önüne alınmakta ve daha sonra da ileri sürülen fikirler savunulmaktadır. Bu anlamda çalışma alana katkı sağlamaktadır. Çoğunlukla bilimsel bir çalışmanın yazım ve sunumunda genel kurallar mevcuttur.

Her araştırma para, zaman ve araştırma yöntem bilgisini gerektirmektedir. Ayrıca her araştırma çeşitli zorunlu unsurları da içermektedir. Bu unsurların içerisinde en önemlisinin yöntembilim olduğu söylenebilir. Çünkü doğru bilgiye erişmede gereken yöntem bilinmiyorsa kaynaklar boşa harcanmış olacaktır.

Bilimsel bir araştırma yapılabilmesi için, araştırma sorununu, araştırma sorularını, araştırma hipotezini, araştırma yöntemlerini belirlemek gerekli işlem basamaklarıdır. Tüm bu çalışmalar araştırma sorunsalı (*problematigi*) çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu bu işlem basamaklarının her biri aynı derecede öneme sahiptir. Bu unsurlara gereken önemin verilmesi araştırmacının başarı şansını artırmaktadır. Yöntemine uygun gerçekleştirilen bir araştırma, hem ilgili bilim alanına, hem de yapılması düşünülen diğer araştırmalara katkı sağlar.

Gerçekte bilimsel araştırma mantıklı çalışmalar silsilesidir. Bu bakımdan bir evreyi bir başka evre izlemekte; evreler arasında bir bağ bulunmaktadır. Çalışmalardan birisi yetersiz kaldığında araştırmacının başarılı olması mümkün değildir. Çünkü bilimsel araştırma kesinlikleri ve belirginlikleri taşımaktadır. Duruma bu açıdan

bakıldığında araştırmannın her bir evresi ve her bir etmeni araştırma açısından yaşamsal öneme sahiptir (Usta, 2012: 112).

Her araştırma özgün bir çalışmadır; yani her araştırmann kendisine özgü yaklaşımı, veri analizi, amacı, araştırma yöntemi, araştırma soruları, hipotezleri bulunmaktadır. Bu farklılıklar araştırmann yapısını farklı bir biçimde etkilemektedir. Bir araştırmannın bu farklı karakteristiklerinin yerindeliği, araştırmann bilimselliğini artırmaktadır. Çünkü bilimsel araştırma yöntemsiz; yöntem ise bilimsiz olamaz (Usta, 2011: 195).

Sonuç olarak denilebilir ki; bir araştırmaya, araştırılacak bir sorun veya konu ile başlamalı; sorunun/konunun tanımlanmasını sağlayacak araştırma soruları hazırlanmalı; bu sorulara yanıt olduğu varsayılan hipotezler kurulmalı; arkasından da hipotezlerin doğruluğunu sorgulama anlamındaki araştırmaya girilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, Rauf (2011) **Araştırma Yöntem ve Teknikleri**, Ankara: Nobel.
- Balso, Michael Del ve Lewis, Alan D. (2007) **Recherche en Sciences Humaines**, Mont-Royal: Thomson.
- Ekiz, Durmuş (2009) **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: ANI Yayıncılık.
- Erdoğan, İrfan (2003) **Pozitivist Metodoloji**, Ankara: ERK.
- Erdoğan, İrfan (2001) “Sosyal Bilimlerde Pozitivist-Ampirik Akademik Araştırmaların Tasarım ve Yöntem Sorunları”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl 12, Güz 2001, s. 17-34.
- Karasar, Niyazi (1994) **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Araştırma Eğitim ve Danışmanlık Ltd.
- Kartal, Sebahattin (2010) “Araştırma Önerisi (Projesi) Hazırlama”, (Edt: Erdinç Tutar ve Cafer Gariper), **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, İstanbul: Lisans yayıncılık.
- Long, Donald (2004) *Definir une Problematique de Recherche*, Donald Long Agent de Recherche CRDE, <http://web.umoncton.ca/umcm-longd02/TheorixDownload/probleme.pdf>.
- Lotarski, Angeline Aubert (2007) *Formuler une Problematique*, ESEN, <http://www.esen.education.fr/conseils/commande/operations/formuler-une-problematique/>
- Mace, Gordon ve Petry, Françoise (2017) **Guide d'Elaboration d'un Projet de Recherche**, Canada: Presses de L'Universite Lawal.
- Neuman, W. Lawrence (2013) **Toplumsal Araştırma Yöntemleri**, (Çev: Sedef Özge), Ankara: YAYINODASI.
- Orhan, Kamil (2010) “Bilim ve Araştırma Yaklaşımları”, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (Edt: Erdinç Tutar ve Cafer Gariper), İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Özdamar, K. (2003) *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.

- Özdemir, Ali (2008) **Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları**, İstanbul: Beta Basım yayım Dağıtım A.Ş.
- Patton, Michael Quinn (2014) **Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri**, (Çev. Edt: mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir), Ankara: Pegem Akademi.
- Punch, Keith, F. (2011) **Sosyal Araştırmalara Giriş**, (Çev: Dursun Bayrak, H. Bader Aslan, Zeynep Akyüz), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Robert, Paul (1978) **Petit Robert, Dictionnaire**, Paris: S. N. L.
- Roger, Assie Guy ve Raoul, Kouassi, Roland (2010) Cours d'Initiation a la Méthodologie de Recherche, Ecole Pratique de la Chambre de Commerce et d'Industrie, Abidjan.
- Şahin, Faruk ve Gürbüz, Sait (2014) "Örgütsel Davranışta Araştırma Yöntemleri", (Edt: Ünsal Sığırı ve Sait Gürbüz), **Örgütsel Davranış**, İstanbul: Beta.
- Tremblay, Robert, Raymond ve Yvan, Perrier (2006) **Outils et Methodes de Travail Intellectuel**, Les Edstsons de la Cheneliere inc.
- Turgut, Yıldız (2012) " Verilerin Kaydedilmesi, Analizi, Yorumlanması: Nicel ve Nitel", **Bilimsel Araştırma Süreci**, (Edt: Abdurrahman Tanrıoğen), Ankara: ANI Yayıncılık.
- Universite d'Ottawa (2015), **Guide de Redaction de These et de Memoire**, u Ottawa, Departmente de Communication.
- Usta, Aydın (2011) "Bilimsel Araştırmalarda Problematik: Projelendirme ve Raporlaştırma", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, Kış 2011, Cilt:2, sayı:2.
- Usta, Aydın (2012) "Bilimsel Araştırmalarda Yapısal Etmenler ve Evreler", **İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2012.
- Yeşil, Rüştü (2010) "Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri", **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (Edt: Remzi Y. Kınçal), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.